

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય

વિરુદ્ધ

સંતોશ કુમાર

૧૪ જુલાઈ, ૨૦૦૬

[ન્યાયમુર્તિ અરિજીત પસાયત અને ન્યાયમુર્તિ લોકેશ પંત]

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦; એસ. એસ. ક્રિમિનલ લો (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૮૩ સાથે ૩૪૨, ૩૭૫ અને ૩૭૬:

સગીર-ટ્રાયલ કોર્ટના બળાત્કારના આરોપીઓને કલમ ૩૪૨, ૩૭૬ (૨) (એફ) હેઠળ ગુનામાં દોષી ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને તેમને ૧૦ વર્ષની સખત કેદની સજા સંભળાવી હતી-ઉચ્ચ અદાલતે સજાને ઘટાડીને ૫ વર્ષ કરી હતી-અપીલ પર, ઠેરવેલ કે કાયદો બળાત્કારના કૃત્યો પર પ્રતિબંધ મૂકે છે અને

આરોપીઓને વધુ કડક સજાની જોગવાઈ કરે છે-ગુનાહિત વલણને નાબૂદ કરીને સમાજનું રક્ષણ કરવું જોઈએ જે કાયદાનો ઉદ્દેશ્ય હોવો જોઈએ જેને યોગ્ય સજા લાદીને સ્વીકારી શકાય-સજાની પ્રક્રિયા કડક હોવી જોઈએ જ્યાં તેને દયાથી સંતુલિત કરવી જોઈએ જ્યાં તેની જરૂર હોય-ગુનાની પ્રકૃતિ અને તે કેવી રીતે કરવામાં આવી હતી તે ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા આપવી તે કોર્ટનું કર્તવ્ય છે -ગુના અને સજા વચ્ચેનું પ્રમાણ એ સિદ્ધાંતમાં આદરણીય ધ્યેય છે અને સજા નક્કી કરવામાં તેનું પાલન કરે છે - અપ્રમાણસર સજાના કેટલાક ખૂબ જ અનિચ્છનીય વ્યવહારુ પરિણામો છે - ઉગ્ર અને ઘટાડતા પરિબળોને કોર્ટ દ્વારા તટસ્થ રીતે સંબંધિત પરિસ્થિતિઓના સંદર્ભમાં નાજુક રીતે સંતુલિત કરવાની જરૂર છે - કલમ ૩૭૬ ની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં, જોકે કોર્ટ પાસે પૂરતા અને ખાસ કારણો આપીને નિર્ધારિત કરતાં ઓછી સજા લાદવાનો વિવેક છે, હાઈકોર્ટ આવા કારણો દર્શાવવામાં નિષ્ફળ રહી છે - ઉપરાંત, કલમ ૩૭૬(૨) હેઠળ કાયદાની જોગવાઈઓ પીડિતા ૧૨ વર્ષથી ઓછી ઉંમરની હોય ત્યારે આરોપીને વધુ કડક સજાની જોગવાઈ કરે છે - હાઈકોર્ટે ઘટાડવામાં ભૂલ કરી સજા માટે કોઈ ખાસ અને પર્યાપ્ત કારણો નોંધવામાં નિષ્ફળ રહી હતી.

આ અદાલત સમક્ષની આ અપીલમાં જે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે એ હતો કે શું ઉચ્ચ અદાલત કોઈ વિશેષ કારણો આપ્યા વિના સગીર પર બળાત્કારના આરોપી સામે સખત કેદની સજાને ઘટાડવામાં યોગ્ય હતી.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ કે :૧.૧ ૧૯૮૩ના ફોજદારી કાયદા (સુધારા) અધિનિયમ દ્વારા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૭૫ અને ૩૭૬ માં નોંધપાત્ર ફેરફાર કરવામાં આવ્યા છે, અને નવા કાયદા દ્વારા ઘણી નવી કલમો દાખલ કરવામાં આવી છે. મોટા પાયે ફેરફારો રજૂ કરવામાં આવ્યા તે હકીકત એ દર્શાવે છે કે કાયદાકીય હેતુ એ છે કે બળાત્કારના ગુનાને લોખંડી રીતે કાબૂમાં લેવામાં આવે, જે સ્ત્રીના ગૌરવને અસર કરે છે.

[૫૫૨-ઈ-એફ]

સ્ટીફન અને હેલ્સબરીના સ્ટેચ્યુટ્સ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ એન્ડ વેલ્સ (ચોથી આવૃત્તિ) ખંડ ૧૨ દ્વારા ગુનાહિત કાયદો (નવમી આવૃત્તિ) નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૧.૨ જ્યારે કોઈ સ્ત્રીને અપમાનિત કરવામાં આવે છે, ત્યારે જે લાદવામાં આવે છે તે માત્ર શારીરિક ઈજા જ નથી, પરંતુ કોઈ મૃત્યુ વિનાની શરમની ઊંડી ભાવના છે.ગુનેગાર પીડિતાની સૌથી મૂલ્યવાન અને અમૂલ્ય સંપત્તિ એટલે કે ગૌરવને લૂંટી લે છે.

[૫૫૩-બી-સી]

૨.૧ નિઃશંકપણે, એક આંતરસાંસ્કૃતિક સંઘર્ષ છે જ્યાં જીવંત કાયદાએ નવા પડકારોનો જવાબ શોધવો જ જોઈએ અને પડકારોનો સામનો કરવા માટે અદાલતોએ સજા પ્રણાલીને ઘડવી જરૂરી છે.અરાજકતાનો ચેપ સામાજિક વ્યવસ્થાને નબળી પાડશે અને તેને ખંડેરમાં મૂકી દેશે.સમાજનું રક્ષણ કરવું અને ગુનાહિત પ્રવૃત્તિને નાબૂદ કરવી એ કાયદાનો ઉદ્દેશ હોવો જોઈએ.

[૫૫૩-ડી-ઈ]

"'લો ઇન ચેર્જિંગ સોસાયટી "નો ઉદ્દેશ ફીડમેન દ્વારા કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૨ કુશળ મોડ્યુલેશન દ્વારા સજાની પ્રક્રિયા જ્યાં હોવી જોઈએ ત્યાં કડક હોવી જોઈએ, અને જ્યાં તેની જરૂર હોય ત્યાં દયા સાથે સ્વભાવ કરવો જોઈએ.દરેક કેસમાં હકીકતો અને આપેલા સંજોગો, ગુનાનું સ્વરૂપ, તેનું આયોજન અને આચરણ કરવાની રીત, ગુનો કરવાનો હેતુ, આરોપીનું વર્તન, ઉપયોગમાં લેવાયેલા શસ્ત્રોનું સ્વરૂપ અને અન્ય તમામ હાજર સંજોગો એ સંબંધિત હકીકતો છે જે વિચારણાના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કરશે.[૫૫૩-એફ-જી]

મહેશ વિ. સ્ટેટ ઓફ એમ. પી., [૧૯૮૭] ૨ એસસીઆર ૭૧૦ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૨.૩. અપૂરતી સજા લાદવા માટે અનુચિત સહાનુભૂતિ કાયદાની અસરકારકતામાં લોકોના વિશ્વાસને નબળી પાડવા માટે ન્યાય પ્રણાલીને વધુ નુકસાન પહોંચાડશે અને સમાજ આવા ગંભીર જોખમો હેઠળ લાંબા સમય સુધી ટકી શકશે નહીં.તેથી, દરેક અદાલતની ફરજ છે કે તે ગુનાની પ્રકૃતિ અને તેને અમલમાં મૂકવાની રીતને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા આપે.[૫૫૪-બી-સી]

સેવક પેરુમલ વગેરે વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય, એ આઈ આર (૧૯૯૧)
એસ. સી. ૧૪૬૩ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૨.૪. ફોજદારી કાયદો સામાન્ય રીતે દરેક પ્રકારના ગુનાહિત વર્તનની દોષિતતા અનુસાર જવાબદારી નક્કી કરવામાં પ્રમાણસરતાના સિદ્ધાંતનું પાલન કરે છે.તે સામાન્ય રીતે ન્યાયાધીશને દરેક કેસમાં સજા પર પહોંચવામાં અમુક નોંધપાત્ર વિવેકબુદ્ધિ આપે છે, સંભવતઃ દરેક કેસની વિશેષ હકીકતો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દોષિતતાની વધુ સૂક્ષ્મ વિચારણાઓને પ્રતિબિંબિત કરતી સજાઓને મંજૂરી આપે છે.ન્યાયાધીશો સારમાં ખાતરી આપે છે કે સજા હંમેશા ગુનાને અનુરૂપ હોવી જોઈએ; તેમ છતાં વ્યવહારમાં સજાઓ મોટાભાગે અન્ય વિચારણાઓ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે.આ વિચારણાઓ સજાના આધાર તરીકે ન્યાયી રણમાંથી પ્રસ્થાનનું કારણ બને છે અને દેખીતી અન્યાયના કિસ્સાઓ બનાવે છે જે ગંભીર અને વ્યાપક છે.[૫૫૪-ડી-ઈ]

૩.૧ ગુના અને સજા વચ્ચેનું પ્રમાણ એ સિદ્ધાંતમાં આદરણીય ધ્યેય છે, અને ખોટી કલ્પનાઓ હોવા છતાં, તે વાક્યોના નિર્ધારણમાં મજબૂત પ્રભાવ ધરાવે છે.[૫૫૪-એફ]

૩.૨ હકીકતમાં, જ્યારે તે ગુનાના પ્રમાણની બહાર હોય ત્યારે સજાને અન્યાયી બનાવે છે તે વિચારણાઓ સિવાય, સમાન રીતે અપ્રમાણસર સજાના કેટલાક ખૂબ જ અનિચ્છનીય વ્યવહારુ પરિણામો હોય છે. [૫૫૪-એચ]

૩.૩. દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર યોગ્ય વિચારણા કર્યા પછી, ગુના માટે ન્યાયી અને યોગ્ય સજા નક્કી કરવા માટે, જે ઉશ્કેરણીજનક અને ઘટાડનાર પરિબળો અને સંજોગો જેમાં ગુનો કરવામાં આવ્યો છે તે અદાલત દ્વારા ખરેખર સુસંગત સંજોગોના આધારે નિષ્પક્ષ રીતે નાજુક રીતે સંતુલિત કરવામાં આવે છે. [૫૫૫-એ-બી]

જશુભા ભરતસિંહ ગોહિલ વિ. ગુજરાત રાજ્ય.[૧૯૯૪] ૪ એસ. એસ. સી. ૩૫૩ પર આધાર રાખ્યો હતો.

ડેનિસ કાઉન્સેલ એમસીજીડાઉથા વિ. સ્ટેટ ઓફ કેલિફોર્નિયા:૪૦૨ યુએસ ૧૮૩:૨૮ એલ. ડી. ૨ ડી ૭૧૧, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૪.૧ ઘણા કિસ્સાઓમાં સામાજિક વ્યવસ્થા પર તેની અસરને ધ્યાનમાં લીધા વિના સજા લાદવી એ વાસ્તવમાં નિર્રથક ક્વાયત હોઈ શકે છે.ગુનાની સામાજિક અસર જ્યાં તે મહિલાઓ સામેના ગુનાઓ સાથે સંબંધિત છે, ખાસ કરીને નાની ઉંમરના બાળક સામે, જે સામાજિક વ્યવસ્થા અને જાહેર હિત પર મોટી અસર કરે છે, તેની અવગણના કરી શકાતી નથી અને તેના માટે અનુકરણીય સારવારની જરૂર પડે છે.આવા ગુનાઓના સંદર્ભમાં અલ્પ સજાઓ લાદીને અથવા માત્ર સમય વીતી જવાને કારણે ખૂબ જ સહાનુભૂતિપૂર્ણ ઢ્રષ્ટિકોણ અપનાવીને કોઈપણ ઉદાર વલણ લાંબા ગાળે પરિણામ મુજબ પ્રતિકૂળ અને સામાજિક હિતની વિરુદ્ધ હશે, જેની સંભાળ રાખવાની જરૂર છે અને તેને મજબૂત કરવાની જરૂર છે.[૫૫૫-એફ-જી-એચ]

ધનંજય ચેટર્જી વિ. સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ. બી., [૧૯૯૪] ૨ એસસીસી ૨૨૦; ૨૫જી વિ. રાજસ્થાન રાજ્ય, [૧૯૯૬] ૨ એસસીસી ૧૭૫ અને એમપી રાજ્ય વિ.બબ્બુ બરકારે અલિયા દલપ સિંહ, [૨૦૦૫] ૫ એસ. સી. સી. ૪૧૩, પર આધાર રાખ્યો હતો.

૪.૨. સજાને ઘટાડવાની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવા માટે વૈધાનિક જરૂરિયાત એ છે કે કોર્ટે ચુકાદામાં "પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણો" નોંધવા પડશે

અને "કાલ્પનિક કારણો" નહીં કે જે કોર્ટને નિર્ધારિત લઘુત્તમ કરતાં ઓછી સજા લાદવાની મંજૂરી આપે.તાત્કાલિક કેસમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલું એકમાત્ર કારણ આરોપીની નાની ઉંમર અને તે અનુસૂચિત જનજાતિનો છે તે હકીકત છે.તે જ કલ્પનાના કોઈપણ વિસ્તાર દ્વારા પર્યાપ્ત અથવા વિશેષ કારણો ગણી શકાય નહીં.કાયદામાં જરૂરિયાત સંચિત છે.પીડિતા એક બાળક છે જે ગુનો કરતી વખતે લગભગ ૬ વર્ષની હતી.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ ની પેટા કલમ (૨) વધુ કડક સજાની જોગવાઈ કરે છે જ્યારે પીડિતા ૧૨ વર્ષથી ઓછી ઉંમરની હોય.આથી, ઉચ્ચ અદાલતે ઓછી સજા ફટકારવામાં કોઈ પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણ નોંધ્યા વિના સજા ઘટાડવામાં સ્પષ્ટ ભૂલ કરી હતી.[૫૫૬-૭-એચ; ૫૫૭-એ-બી-સી]

ક્રિમિનલ અપીલેટ જ્યુરિસડીક્શન:૨૦૦૬ ની ફોજદારી અપીલ નં. ૭૬૨.

ગુનાહિત અપીલ નં. ૭૭૬/૨૦૦૨ માં જબલપુર ખાતે મધ્ય પ્રદેશ હાઈકોર્ટના ૭.૨.૨૦૦૪ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે જી. ડી. સિંઘ.

કોર્ટનો ચુકાદો આપનાર

ન્યાય અરિજીત પસાયત રજા મંજૂર.

પ્રતિવાદી દ્વારા છ વર્ષના બાળકનું જાતીય શોષણ કરવામાં આવ્યું હતું.તેમણે ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈ. પી. સી.') ની કલમ ૩૭૬ (૨) (એફ) અને કલમ ૩૪૨ હેઠળ સજા પામેલા ગુનાઓના કથિત કૃત્ય માટે સુનાવણીનો સામનો કરવો પડ્યો હતો.ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિવાદીને કલમ ૩૭૨ (૨) (એફ) આઈ. પી. સી. હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવ્યો હતો. પ્રતિવાદીને ૧૦ વર્ષની જેલની સજા ફટકારવામાં આવી હતી.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૪૨ મુજબ સજાપાત્ર ગુના માટે તેમને વધુ ત્રણ મહિનાની જેલની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. કેદની બંને મૂળ સજાઓ એક સાથે ચલાવવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.હાઈકોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં આરોપીએ દોષિત ઠેરવવા પર સવાલ ઉઠાવ્યો ન હતો, પરંતુ સજા ઘટાડવાની વિનંતી કરી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ (૨) (એફ) હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટેની સજાને ઘટાડીને ૫ વર્ષ કરી દીધી છે, જ્યારે અન્ય ગુનાઓના સંદર્ભમાં સજાને જાળવી રાખી છે.મધ્ય પ્રદેશ રાજ્યએ ચુકાદાની શુદ્ધતા પર આ આધાર પર સવાલ ઉઠાવ્યો છે કે સજામાં ઘટાડો સ્પષ્ટપણે બિનજરૂરી હતો.સજા ઘટાડવા માટે હાઈકોર્ટ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલ એકમાત્ર આધાર આરોપીની નાની ઉંમર અને તે અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્ય હોવાના કારણે હતો.અપીલકર્તા-રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા સજા ઘટાડવી એ આ અદાલત દ્વારા કેટલાક કેસોમાં નિર્ધારિત

કાયદાની વિરુદ્ધ છે.બળાત્કારના ગુના સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, જે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હતો, સજા ઘટાડવાની દિશા ઉપર દર્શાવેલ વિશિષ્ટ તર્ક પર આપવામાં આવવી જોઈએ નહીં.

નોટિસની સેવા હોવા છતાં પ્રતિવાદી વતી કોઈ હાજરી નથી.

નિર્ણાયક પ્રશ્ન જેનો નિર્ણય લેવાની જરૂર છે તે યોગ્ય સજા અને કારણોની સ્વીકાર્યતા છે જે વિદ્વાન સિંગલ જજ સાથે તોલવામાં આવે છે.

બળાત્કારનો ગુનો આઈપીસીના પ્રકરણ ૧૬ માં જોવા મળે છે. તે માનવ શરીરને અસર કરતો ગુનો છે.તે પ્રકરણમાં 'જાતીય અપરાધ' માટે એક અલગ શીર્ષક છે, જેમાં કલમ ૩૭૫,૩૭૬,૩૭૬-એ, ૩૭૬-બી, ૩૭૬-સી અને ૩૭૬-ડીનો સમાવેશ થાય છે. કલમ ૩૭૫માં 'બળાત્કાર' ની વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે.ફોજદારી કાયદો (સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૮૩ દ્વારા કલમ ૩૭૫ અને ૩૭૬માં નોંધપાત્ર ફેરફાર કરવામાં આવ્યા છે અને નવા અધિનિયમ, એટલે કે ૩૭૬-એ, ૩૭૬-બી, ૩૭૬-સી અને ૩૭૬-ડી દ્વારા કેટલીક નવી કલમો રજૂ કરવામાં આવી હતી. હકીકત એ છે કે વ્યાપક ફેરફારો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા તે લોહિયાળ હાથથી અંકુશ લગાવવાના કાયદાકીય ઉદ્દેશને પ્રતિબિંબિત કરે છે, બળાત્કારનો ગુનો જે મહિલાના ગૌરવને અસર કરે

છે.બળાત્કારનો સૌથી સરળ શબ્દ 'સ્ત્રીની સંમતિ વિના, બળજબરીથી, ભય અથવા છેતરપિંડી દ્વારા બળાત્કાર' અથવા 'સ્ત્રીની ઈચ્છા વિરુદ્ધ બળ દ્વારા શારીરિક જ્ઞાન' છે.'બળાત્કાર 'અથવા' રાષ્ટ્રસ 'ત્યારે થાય છે જ્યારે કોઈ પુરુષ બળજબરીથી અને તેની ઈચ્છા વિરુદ્ધ સ્ત્રીનું શારીરિક જ્ઞાન ધરાવે છે (કો. લિટ.૧૨૩-બી); અથવા વધુ સંપૂર્ણ રીતે વ્યક્ત કર્યા મુજબ, 'બળાત્કાર એ કોઈ પણ સ્ત્રીનું શારીરિક જ્ઞાન છે, ચોક્કસ વર્ષની વયથી ઉપર, તેની ઈચ્છા વિરુદ્ધ; અથવા તે વયથી ઓછી વયની સ્ત્રી બાળકનું, તેની ઈચ્છા સાથે અથવા તેની વિરુદ્ધ' (હેલ પીસી ૬૨૮).બળાત્કાર માટેના આરોપમાં આવશ્યક શબ્દો રેપ્યુટ અને કાર્નેલિટર કોમ્પોવિટ છે; પરંતુ કાર્નેલિટર કોમ્પોવિટ, કે રેપ્યુટ શબ્દ વિના અન્ય કોઈ સુન્નત, બળાત્કારને વ્યક્ત કરવા માટે કાનૂની અર્થમાં પૂરતી નથી; ૧ હોન ૬, ૧ a, ૯ એડ ૪, ૨૬ એ (હેલ પીસી ૬૨૮).બળાત્કારના ગુનામાં, 'શારીરિક જ્ઞાન' નો અર્થ એ છે કે પેઢીના પુરુષ અંગ દ્વારા શારીરિક રીતે જાણીતું હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવેલા અંગની કોઈપણ સહેજ માત્રામાં પ્રવેશ (સ્ટીફનનો "ફોજદારી કાયદો" ૯મી આવૃત્તિ. પૃ.૨૬૨). 'એન્સાયક્લોપેડિયા ઓફ ક્રાઇમ એન્ડ જસ્ટિસ' (ખંડ ૪, પાનું ૧૩૫૬) માં એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે. "સહેજ પણ પ્રવેશ પૂરતો છે અને ઉત્સર્જન બિનજરૂરી છે".હેલ્સબરીના સ્ટેચ્યુટ્સ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ એન્ડ વેલ્સ (ચોથી આવૃત્તિ) ખંડ ૧૨ માં, એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે જાતીય સંભોગને સાબિત કરવા માટે સહેજ પણ પ્રવેશ

પૂરતો છે.તે દરેક રીતે મહિલા-એ-આક્રોશની ખાનગી વ્યક્તિની હિંસાનું ઉદ્ધંધન છે.ગુનાની પ્રકૃતિથી જ તે સર્વોચ્ચ ક્રમનું અપ્રિય કૃત્ય છે.

શારીરિક ડાઘ મટી શકે છે, પરંતુ માનસિક ડાઘ હંમેશા રહેશે.જ્યારે સ્ત્રીને અપમાનિત કરવામાં આવે છે, ત્યારે જે લાદવામાં આવે છે તે માત્ર શારીરિક ઈજા જ નથી, પરંતુ કોઈ મૃત્યુ વિનાની શરમની ઊંડી ભાવના છે.ગુનેગાર પીડિતાની સૌથી મૂલ્યવાન અને અમૂલ્ય સંપત્તિ એટલે કે ગૌરવને લૂંટી લે છે.તાત્કાલિક કિસ્સામાં લગભગ ૬ વર્ષનું બાળક ભોગ બને છે.કાયદો આવા કૃત્યો સામે વાંધો ઉઠાવે છે અને વધુ કડક સજાની જોગવાઈ કરે છે જેની સાથે ઈન્ફ્રા સાથે વ્યવહાર કરવામાં આવશે.

કાયદો સામાજિક હિતોનું નિયમન કરે છે, વિરોધાભાસી દાવાઓ અને માંગણીઓની મધ્યસ્થી કરે છે. વ્યક્તિઓ અને લોકોની સંપત્તિની સુરક્ષા એ રાજ્યનું આવશ્યક કાર્ય છે. તે ફોજદારી કાયદાના સાધન દ્વારા પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.નિઃશંકપણે, એક આંતરસાંસ્કૃતિક સંઘર્ષ છે જ્યાં જીવંત કાયદાએ નવા પડકારોનો જવાબ શોધવો જ જોઈએ અને પડકારોનો સામનો કરવા માટે અદાલતોએ સજા પ્રણાલીને ઘડવી જરૂરી છે.અરાજકતાનો ચેપ સામાજિક વ્યવસ્થાને નબળી પાડશે અને તેને ખંડેરમાં મૂકી દેશે.સમાજનું રક્ષણ કરવું અને ગુનાહિત પ્રવૃત્તિને નાબૂદ કરવી એ કાયદાનો ઉદ્દેશ હોવો જોઈએ જે યોગ્ય સજા

લાદીને પ્રાપ્ત થવો જોઈએ.તેથી, "વ્યવસ્થા" ની ઈમારતના આધારસ્તંભ તરીકે કાયદાએ સમાજ સામેના પડકારોનો સામનો કરવો જોઈએ.ફીડમેને તેમના "લો ઇન ચેન્જિંગ સોસાયટી" માં જણાવ્યું હતું કે, "ફોજદારી કાયદાની સ્થિતિ હજુ પણ-જેમ હોવી જોઈએ તેમ-સમાજની સામાજિક ચેતનાનું નિર્ણાયક પ્રતિબિંબ છે".તેથી, સજા પ્રણાલીના સંચાલનમાં, કાયદાએ તથ્યાત્મક મેટ્રિક્સના આધારે સુધારાત્મક મશીનરી અથવા નિવારણ અપનાવવું જોઈએ.કુશળ મોડ્યુલેશન દ્વારા સજાની પ્રક્રિયા જ્યાં હોવી જોઈએ ત્યાં કડક હોવી જોઈએ, અને જ્યાં તેની જરૂર હોય ત્યાં દયા સાથે સ્વભાવ કરવો જોઈએ.દરેક કેસમાં હકીકતો અને આપેલ સંજોગો, ગુનાનું સ્વરૂપ, જે રીતે તેનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું અને આચરવામાં આવ્યું હતું, ગુનાનો હેતુ, આરોપીનું વર્તન, ઉપયોગમાં લેવાતા શસ્ત્રોની પ્રકૃતિ અને અન્ય તમામ હાજર સંજોગો એ સુસંગત તથ્યો છે જે વિચારણાના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કરશે.દાખલા તરીકે, ઊંડી પરસ્પર અને વ્યક્તિગત દુશ્મનાવટને કારણે થયેલી હત્યામાં મૃત્યુદંડની સજા ન થઈ શકે.પરંતુ સંગઠિત અપરાધ અથવા નિર્દોષ લોકોની સામૂહિક હત્યાઓ નિવારણ તરીકે મૃત્યુદંડની સજા લાદવાની માંગ કરશે.મહેશ વિરુદ્ધ એમ. પી. રાજ્ય (૧૯૮૭) ૨ એસ. સી. આર. ૭૧૦ માં, આ અદાલતે મૃત્યુદંડ ઘટાડવાનો ઇનકાર કરતી વખતે આ રીતે નિરીક્ષણ કર્યું હતું:

"આવા પુરાવા અને આવા ફૂર ફૂત્યોનો સામનો કરતી વખતે આરોપીઓને કાયદાની આત્યંતિક સજાથી બચવાની મંજૂરી આપવી એ ન્યાયની મજાક હશે.આરોપીઓને ઓછી સજા આપવી એ દેશની ન્યાય પ્રણાલીને શંકાસ્પદ બનાવવી હશે.સામાન્ય માણસ અદાલતમાં વિશ્વાસ ગુમાવશે.આવા કિસ્સાઓમાં, તે સુધારાત્મક શબ્દપ્રયોગ કરતાં નિવારણની ભાષાને વધુ સમજે છે અને તેની પ્રશંસા કરે છે.

તેથી, અપૂરતી સજા લાદવા માટે અનુચિત સહાનુભૂતિ કાયદાની અસરકારકતામાં લોકોના વિશ્વાસને નબળી પાડવા માટે ન્યાય પ્રણાલીને વધુ નુકસાન પહોંચાડશે અને સમાજ આવા ગંભીર જોખમો હેઠળ લાંબા સમય સુધી ટકી શકશે નહીં.તેથી, દરેક અદાલતની ફરજ છે કે તે ગુનાની પ્રકૃતિ અને જે રીતે તેને ચલાવવામાં આવ્યો હતો અથવા આચરવામાં આવ્યો હતો વગેરેને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા આપે. આ અદાલત દ્વારા સેવકા પેરુમલ વગેરે વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય એ. આઈ. આર. (૧૯૯૧) એસ. સી. ૧૪૬૩ માં આ સ્થિતિ સ્પષ્ટ રીતે જણાવવામાં આવી હતી.

ફોજદારી કાયદો સામાન્ય રીતે દરેક પ્રકારના ગુનાહિત વર્તનની દોષિતતા અનુસાર જવાબદારી નક્કી કરવામાં પ્રમાણસરતાના સિદ્ધાંતનું પાલન કરે છે.તે સામાન્ય રીતે ન્યાયાધીશને દરેક કેસમાં સજા પર પહોંચવામાં અમુક નોંધપાત્ર

વિવેકબુદ્ધિ આપે છે, સંભવતઃ દરેક કેસની વિશેષ હકીકતો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દોષિતતાની વધુ સૂક્ષ્મ વિચારણાઓને પ્રતિબિંબિત કરતી સજાઓને મંજૂરી આપે છે.ન્યાયાધીશો સારમાં ખાતરી આપે છે કે સજા હંમેશા ગુનાને અનુરૂપ હોવી જોઈએ; તેમ છતાં વ્યવહારમાં સજાઓ મોટાભાગે અન્ય વિચારણાઓ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે.કેટલીકવાર તે ગુનેગારની સુધારાત્મક જરૂરિયાતો હોય છે જે સજાને યોગ્ય ઠેરવવા માટે રજૂ કરવામાં આવે છે.કેટલીકવાર તેને પરિભ્રમણથી દૂર રાખવાની ઈચ્છા, અને કેટલીકવાર તેના ગુનાના દુઃખદ પરિણામો પણ.અનિવાર્યપણે આ વિચારણાઓ સજાના આધાર તરીકે માત્ર રણમાંથી પ્રસ્થાનનું કારણ બને છે અને દેખીતી અન્યાયના કિસ્સાઓ બનાવે છે જે ગંભીર અને વ્યાપક છે.

ગુના અને સજા વચ્ચેનું પ્રમાણ એ સિદ્ધાંતમાં આદરણીય ધ્યેય છે, અને ખોટી કલ્પનાઓ હોવા છતાં, તે વાક્યોના નિર્ધારણમાં મજબૂત પ્રભાવ ધરાવે છે.તમામ ગંભીર ગુનાઓને સમાન ગંભીરતા સાથે સજા કરવાની પ્રથા હવે સુસંસ્કૃત સમાજમાં અજાણી છે, પરંતુ પ્રમાણસરતાના સિદ્ધાંતથી આ પ્રકારનું આમૂલ વિચલન તાજેતરના સમયમાં જ કાયદામાંથી ગાયબ થઈ ગયું છે.અત્યારે પણ એક ગંભીર ઉલ્લંઘન માટે સખત સજાઓ લાદવામાં આવે છે.કોઈપણ ગંભીર ગુના માટે સૌથી વધુ ગંભીર દંડ કરતાં ઓછી કોઈપણ વસ્તુને સહનશીલતાનું એક માપ માનવામાં આવે છે જે અયોગ્ય અને અવિવેકી છે.પરંતુ હકીકતમાં,

જ્યારે તે ગુનાના પ્રમાણની બહાર હોય ત્યારે સજાને અન્યાયી બનાવે છે તે વિચારણાઓ સિવાય, સમાન રીતે અપ્રમાણસર સજાના કેટલાક ખૂબ જ અનિચ્છનીય વ્યવહાર પરિણામો છે.

દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર યોગ્ય વિચારણા કર્યા પછી, ગુના માટે ન્યાયી અને યોગ્ય સજા નક્કી કરવા માટે, જે ઉશ્કેરણીજનક અને ઘટાડનાર પરિબલો અને સંજોગો જેમાં ગુનો કરવામાં આવ્યો છે તેને અદાલત દ્વારા ખરેખર સુસંગત સંજોગોના આધારે નિષ્પક્ષ રીતે નાજુક રીતે સંતુલિત કરવામાં આવે છે.સંતુલનની આવી ક્રિયા ખરેખર એક મુશ્કેલ કાર્ય છે.ડેનિસ કાઉન્સેલ એમસીજીડાઉથા વિ. સ્ટેટ ઓફ કેલિફોર્નિયામાં તે ખૂબ જ યોગ્ય રીતે દર્શાવવામાં આવ્યું છે:૪૦૨ યુએસ ૧૮૩:૨૮ એલ. ડી. ૨ ડી. ૭૧૧ કે ગુનાની ગંભીરતાને અસર કરી શકે તેવા અનંત વિવિધ સંજોગોમાં ન્યાયી અને યોગ્ય સજા નક્કી કરવા માટે વાજબી માપદંડ પ્રદાન કરે તેવું ફૂલપ્રૂફ પ્રકૃતિનું કોઈ સૂત્ર શક્ય નથી.ગુનાની ગંભીરતાને ધ્યાનમાં રાખીને વિવિધ સંજોગોનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કરવા માટે વાજબી માપદંડ માટે કોઈ આધાર પ્રદાન કરી શકે તેવા કોઈ પણ ફૂલપ્રૂફ સૂત્રની ગેરહાજરીમાં, દરેક કેસની હકીકતોમાં વિવેકાધીન ચુકાદો એ એકમાત્ર રસ્તો છે જેમાં આવા ચુકાદાને સમાન રીતે અલગ કરી શકાય છે.

જશુભા ભરતસિંહ ગોહિલ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય [૧૯૯૪] (૪) એસ. સી. સી. ૩૫૩ કેસમાં, આ અદાલત દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે મૃત્યુદંડની સજાની બાબતમાં, અદાલતોએ નવા પડકારોનો જવાબ આપવો અને આ પડકારોને પહોંચી વળવા માટે સજા પ્રણાલીને ઢાળવી જરૂરી છે.

તેનો ઉદ્દેશ સમાજની રક્ષા કરવાનો અને યોગ્ય સજા લાદીને કાયદાના સ્પષ્ટ ઉદ્દેશને હાંસલ કરવામાં ગુનેગારને રોકવાનો હોવો જોઈએ. એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે અદાલતો સજા આપવાની પ્રણાલીનું સંચાલન કરશે જેથી એવી સજા લાદવામાં આવે જે સમાજના અંતઃકરણને પ્રતિબિંબિત કરે અને સજા આપવાની પ્રક્રિયા જ્યાં હોવી જોઈએ ત્યાં કડક હોવી જોઈએ. ભલે સિદ્ધાંતો મૃત્યુદંડ અને આજીવન કેદની સજાની પૃષ્ઠભૂમિમાં દર્શાવવામાં આવ્યા હતા, તેમ છતાં તર્ક એ તમામ કેસોને લાગુ પડે છે જ્યાં યોગ્ય સજા એ મુદ્દો છે.

ઘણા કિસ્સાઓમાં સામાજિક વ્યવસ્થા પર તેની અસરને ધ્યાનમાં લીધા વિના સજા લાદવી એ વાસ્તવમાં નિર્થક કવાયત હોઈ શકે છે. ગુનાની સામાજિક અસર, દા.ત. જ્યાં તે મહિલાઓ સામેના ગુનાઓ સાથે સંબંધિત છે, (ખાસ કરીને નાની ઉંમરનું બાળક) લૂંટ, અપહરણ, જાહેર નાણાંની ગેરરીતિ, રાજદ્રોહ અને સામાજિક વ્યવસ્થા અને જાહેર હિત પર મોટી અસર કરતા નૈતિક અધઃપતન અથવા નૈતિક અપરાધને લગતા અન્ય ગુનાઓ, તેની દૃષ્ટિ ગુમાવી

શકાતી નથી અને તેના માટે અનુકરણીય સારવારની જરૂર પડે છે.આવા ગુનાઓના સંદર્ભમાં અલ્પ સજાઓ લાદીને અથવા માત્ર સમય વીતી જવાને કારણે ખૂબ જ સહાનુભૂતિપૂર્ણ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવીને કોઈપણ ઉદાર વલણ લાંબા ગાળે પરિણામ મુજબ પ્રતિકૂળ અને સામાજિક હિતની વિરુદ્ધ હશે, જેની સજા પ્રણાલીમાં આંતરિક નિવારણ દ્વારા કાળજી લેવાની અને મજબૂત કરવાની જરૂર છે.

ધનજ્યોય ચેટર્જી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ. બી. [૧૯૯૪] ૨ એસ. સી. સી. ૨૨૦ માં, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે આઘાતજનક રીતે મોટી સંખ્યામાં ગુનેગારોને સજા આપવામાં આવતી નથી, જેનાથી ગુનેગારોને વધુને વધુ પ્રોત્સાહન મળે છે અને આખરે સિસ્ટમની વિશ્વસનીયતાને નબળી પાડીને ન્યાયને નુકસાન થાય છે.યોગ્ય સજા લાદવી એ એવી રીત છે જેમાં કોર્ટ ગુનેગાર સામે ન્યાય માટે સમાજના પોકારનો જવાબ આપે છે.ન્યાયની માંગ છે કે અદાલતોએ ગુનાને અનુરૂપ સજા થવી જોઈએ જેથી અદાલતો ગુનાની જાહેર નફરતને પ્રતિબિંબિત કરે.અદાલતે યોગ્ય સજા લાદવાની વિચારણા કરતી વખતે માત્ર ગુનેગારના અધિકારોને જ નહીં પરંતુ ગુનાનો ભોગ બનેલા લોકોના અધિકારો અને સમાજને પણ ધ્યાનમાં રાખવો જોઈએ.

આવો જ મત રવજી વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય, [૧૯૯૬] ૨ એસ. સી. સી. ૧૭૫ માં પણ વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે. ઉપરોક્ત કેસમાં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે તે ગુનાની પ્રકૃતિ અને ગંભીરતા છે પરંતુ ગુનેગાર નહીં, જે ફોજદારી સુનાવણીમાં યોગ્ય સજાની વિચારણા માટે યોગ્ય છે. જો માત્ર વ્યક્તિગત પીડિત સામે જ નહીં પરંતુ ગુનેગાર અને પીડિત જે સમાજ સાથે સંબંધ ધરાવે છે તેની સામે પણ કરવામાં આવેલા ગુના માટે યોગ્ય સજા આપવામાં ન આવે તો અદાલત તેની ફરજ નિભાવવામાં નિષ્ફળ જશે. ગુના માટે આપવામાં આવતી સજા અપ્રસ્તુત હોવી જોઈએ નહીં પરંતુ તે જે અત્યાચાર અને નિર્દયતા સાથે ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે, જાહેર તિરસ્કારની બાંધધરી આપતા ગુનાની વ્યાપકતાને અનુરૂપ અને સુસંગત હોવી જોઈએ અને તે "ગુનેગાર સામે ન્યાય માટે સમાજના પોકારનો જવાબ આપવો જોઈએ". જો કોઈ પણ ઉશ્કેરણી વગર ખૂબ જ ઝૂર રીતે કરવામાં આવેલા હત્યાના અત્યંત ઘોર ગુના માટે, મોટાભાગની નિવારક સજા આપવામાં નહીં આવે, તો નિવારક સજાનો કેસ તેની સુસંગતતા ગુમાવશે.

આ પાસાઓ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિ. બબ્બુ બરકરે અલિયા દલપ સિંહ [૨૦૦૫] ૫ એસસીસી ૪૧૩માં વિસ્તૃત રીતે વર્ણવવામાં આવ્યા છે..

કલમ ૩૭૬ની પેટા-કલમ (૧) અને (૨) બંનેના કેસોમાં અદાલતને 'પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણોસર' નિર્ધારિત લઘુત્તમ કરતાં ઓછી કેદની સજા

ફટકારવાનો વિવેક છે.જો કોર્ટ ચુકાદામાં આવા કારણોનો ઉલ્લેખ ન કરે તો નિર્ધારિત લઘુત્તમ કરતાં ઓછી સજા આપવાનો કોઈ અવકાશ નથી.

સજાને ઘટાડવાની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવા માટે વૈધાનિક જરૂરિયાત એ છે કે કોર્ટે ચુકાદામાં "પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણો" નોંધવા પડશે અને કાલ્પનિક કારણો નહીં કે જે કોર્ટને નિર્ધારિત લઘુત્તમ કરતાં ઓછી સજા લાદવાની મંજૂરી આપે.કારણ માત્ર પર્યાપ્ત જ નહીં પણ વિશેષ પણ હોવું જોઈએ.શું પર્યાપ્ત અને વિશેષ છે તે ઘણા પરિબલો પર આધાર રાખે છે અને કોઈ એક સમાન સૂત્ર સૂચવી શકાતું નથી.લઘુત્તમ સજાથી અલગ થવાના કારણો નોંધવા અંગે ટ્રાયલ કોર્ટને જે લાગુ પડે છે તે હાઈકોર્ટને પણ લાગુ પડે છે.હાઈકોર્ટ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલું એકમાત્ર કારણ આરોપીની નાની ઉંમર અને તે અનુસૂચિત જનજાતિનો છે તે હકીકત છે.કલ્પનાના કોઈ પણ વિસ્તાર દ્વારા તેને પર્યાપ્ત અથવા વિશેષ ગણી શકાય નહીં.કાયદામાં જરૂરિયાત સંચિત છે.

એ નોંધવું જોઈએ કે તાત્કાલિક કેસમાં પીડિતા એક બાળક છે જે ગુનો કરતી વખતે લગભગ ૬ વર્ષની હતી.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૭૬ની પેટા કલમ (૨) પીડિતાની ઉંમર ૧૨ વર્ષથી ઓછી હોય ત્યારે વધુ કડક સજાની જોગવાઈ કરે છે.

તાત્કાલિક કેસમાં ઉચ્ચ અદાલતે ઓછી સજા ફટકારવામાં કોઈ પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણ નોંધ્યા વિના સજા ઘટાડવામાં સ્પષ્ટ ભૂલ કરી હતી.

ઉચ્ચ અદાલતના આદેશની ઉપર દર્શાવેલ કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેવી એ સ્પષ્ટ રીતે બિનટકાઉ છે.

તદનુસાર, હાઈકોર્ટના ચુકાદાને રદ કરવામાં આવે છે અને ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે.

અપીલની મંજૂરી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.